

Durmuş Hocaoğlu

Linguistik Domino-I

“Dil”e Dâir Muhtasar Bir Prolog

Muhelif, Yıl: 1., Sayı: 46., 01.12.2000-07.12.2000., s.09

Durmuş Hocaoğlu, *Muhelif* Yazıları Sıra No: 43

Künye:

- Hocaoğlu, Durmuş., “Linguistik Domino-I: “Dil”e Dâir Muhtasar Bir Prolog”., *Muhelif*, Yıl: 1., Sayı: 46., 01.12.2000-07.12.2000., s.09

Ankara’da, **Türkiye Yazarlar Birliği** tarafından tertip edilen ve geçtiğimiz hafta sonu [24-25 Kasım; Cuma-Cumartesi] üst-üste iki gün devam eden, **“Dilimiz Kimliğimizdir”** başlıklı panel ve sempozyumun sempozyum bölümüne dâvetli tebliğci olarak iştirâk ettim. İlk gün siyâsetçilerin katılmış bulunduğu toplantının Panel bölümünden sonra, ikinci gün, bilimsel tebliğlerin sunulduğu Sempozyum, dört ana oturum hâlinde hazırlanmıştı. Burada, bir giriş olmak üzere, önemli tebliğlerin sunulduğu Sempozyum’a katılan tebliğcilerin ve tebliğlerinin isimlerini, sâdece kendi akademik ünvanımı silerek, aynen veriyorum:

Panel: 24 Kasım (Cuma) Saat: 14.00.,

Panel Yöneticisi: Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ., Konuşmacılar: Müjdat KAYAYERLİ (MHP); Bülent ARINÇ (FP); Bülent AKARCALI (ANAP); Meral AKŞENER (DYP); Pakize AYTAÇ (BBP).

Sempozyum: 25 Kasım (Cumartesi):

Açılış Konuşması (10.00 - 10.15);

1. Oturum: (10.15 -12.30); Oturum Başkanı: Doç Dr. Ahmet Turan ALKAN; 1. Konuşmacı: Doç. Dr. Hakan Poyraz (Dil ve Kimlik Bağı); 2. Konuşmacı: Prof. Dr. Şahin UÇAR (Benlik - Dil ve Felsefe); 3. Konuşmacı: D. Mehmet DOĞAN (Sözlük Maceramız); 4. Konuşmacı: Yard. Doç. Dr. Murat ÖZBAY (Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi).

2. Oturum: (14.00 - 16.00):

Oturum Başkanı: Prof. Dr. A. Bican ERCİLASUN; 1. Konuşmacı: Doç Dr. A. Turan ALKAN (Dil İle Dünya Görüşü Arasındaki İlişkilere Dair); 2. Konuşmacı: Durmuş HOCAOĞLU (Öztürkçecilik ve Türkçe’de Yarattığı Domino Etkisi); 3. Konuşmacı: Prof. Dr. Naci BOSTANCI (Dil ve İdeoloji); 4. Konuşmacı: Yard. Doç. Dr. Ertuğrul YAMAN (Yabancılaşan Biz miyiz, Dilimiz mi?).

3.Oturum: (16.30 -18.30):

Oturum Başkanı: D.Mehmet DOĞAN; 1. Konuşmacı: Prof. Dr. Yılmaz ÖZAKPINAR (Türk Dili ve Türk Düşüncesi); 2. Konuşmacı: Dr. Fahri TEMİZYÜREK (Yabancı Dille Eğitimin Sakıncaları Üzerine); 3. Konuşmacı: Alev ALATLI (Türkçe’nin içinde Bulunduğu Tehlikelerden Biri: “Afazi”)

4. Konuşmacı: Hayati TEK (Fors Net) (İnternet ve Türkçe).

Takdir olunacağı üzere, bu sütunda bütün tebliğlerin bir özetini vermeye teşebbüs etmek dahi, uzunca bir yazı dizisi anlamına gelecektir. Bu itibarla, bu sütunda, bundan sarf-ı nazar ederek, “Öztürkçecilik ve Türkçe’de Yarattığı Domino Etkisi” başlıklı tebliğimdeki tezimi dile getirmemin yadırganmamasını istirham edeceğim.

I. “Dil”e Dâir Muhtasar Bir Prolog

I.I. Umûmî Olarak “Dil”

Evvelâ, çok kalın çizgilerle “Dil”in üzerinde duralım.

• İfâde, Bilgi için en temelli, en aslî bir kriterdir. Zira, “ifâde” demek, “eser” demektir. Ortaya bir ifadenin konması, o ifâdenin arka-planında bulunan Geist’in (Rûh’un) manife edilmesidir. İmdi: İfâde, bir üründür; üretilen birşeydir; bir müessir, bir fâil tarafından ortaya konmuş olan şeydir ki bu da, kısaca söylendikte, “eser”dir. İfâde, en genel halde Müessîr’in, özel halde ise İnsan’ın, kendisini Eser’inde objektive ve manife etmesi demek olmaktadır.

• “İfâde” kavramının tanımını biraz daha genişletmek sûretiyle şu sonuca varabiliriz: Her ifâde, kendisini bir **kalıp** ile ortaya kor ki bu kalıp, çok genel bir ifâde ile, “**dil**” olarak adlandırılabilir.

Yalnız, şuna dikkat edilmelidir: **İfâde (Expression)** kelimesine burada yüklenen anlam, sâdece “dil” — burada “dil” kelimesinin birisi “language” (lisan) ve diğeri de “tongue” (ağız içindeki biyolojik organ) olmak üzere çifte anlamına dikkat edilmelidir — ile yapılan *sözcül ifâdeler (verbal expressions)* değil, her türlü *insânî manifestation*’dur.

• Yâni: Dil bir ifâdedir ve kendisini “eser” ile ortaya kor. Fakat Dil, aynı zamanda kendisi de bir “eser”dir.

• Dil (Lisan, Language), herşeyden önce, dar ve özel anlamıyla, sâdece ve yalnız İnsan’a hastır; zira, Dil, “Ruh”un kendisini dışlaştırması, kendisini ifâde etmesidir. Yâni, Dil’in arka-planında bulunan şey “Ruh”tan başkası değildir. Burada istîmâl ettiğimiz “ruh” kelimesi, bir terim olarak Gazzâlî ve — bâzı bakımlardan O’nun Garp düşüncesindeki muâkibi ve adetâ tilmîzi gibi duran — Descartes tarafından dikkat çekici bir müştereklikle “canlılık rûhu” ve/ya “hayvânî ruh” olarak adlandırılan ve ontik olarak kökeni madde ve dahi kendisi de maddî olan, doğumla başlayan, ölümle biten, bu-dünya’ya âit olan “psüke” (can; soluk; nefes; et-öz) değil; “hakikî ruh” olarak adlandırılan ve ontik olarak hiçbir sûretle maddî bir referansı bulunmayan, İsrâ sûresinin 85’inci âyetinde [*“Ve yes’elûneke ani’r-ruh. Quli’r-ruhu min emri rabbî ve mâ ûtîtum mine’l-ilmî illâ qalîlâ.”*](Sana ruhdan-ruhun hakikatından sual ederler. Onlara de ki: Ruh, Rabbimin emrindedir ve size ilimden—ruhun bilgisinden—ancak az bir şey verilmiştir)] bahse mevzû edilen ve menşei “Emr” (Emr Âlemi; Metafizik Dünya) olup ve yine o âleme avdet edecek olan “spirit” (ısık-öz) olmaktadır.

• Dil ile İfâde arasındaki bağı Düşünce alanına sirâyet ettirdiğimizde karşımıza şu üç netîce çıkmaktadır:

1°: En umûmî mânâda Eser, yâni İfâde, Bilgi için en temelli bir kriterdir; yâni, “*bilmek, ifâde etmektir*” [Croce]; gerisi şöret-i kâziblerin içi boş iddialarından, kuruntularından ve yalanlarından ibârettir. Bu babda, Ziya Paşa’nın şu meşhur beytini hâtırlamak gerektir: “*Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz / Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde*”. Bu mütefelsifâne beyit demek ister ki: Kişinin aklının rütbesi (derecesi) onun ‘eserinde’ — yani, ‘ifâdesinde’ — görülebilir; Eser, Akıl’ın, yâni Geist’in teşahhus ve tecessüm etmiş şeklidir.

2°: Dil, İnsan dünyasının sınırlarını gösterir; dili zengin olanların dünyası da zengindir; yâni: “*Dilimin sınırları dünyâmın sınırlarıdır*” [Wittgenstein]

2°: Dil, aynı zamanda asıl insanın kendisini manfeste ettiği saha olan Tefekkür’un de bir kıstasıdır. Binâenaleyh, Dil ile ifâde edilemeyen şey, düşünölemeyen şeydir; yâni: “*Dil’de olmayan, Düşünce’de yoktur*” (Aristoteles)

• Dil, kesinlikle Cemiyet’e âittir; zira, İnsan cemiyete âittir, bir cemiyet mahsûlüdür; bu sebeptendir ki, hiçbir zaman “tek kişilik dil” olmaz; hiç olmamıştır; hiç de olamaz.

• Dil, yine, aynı zamanda İnsan (İnsanlık) başarılarının bütününün bir ifâdesi ve bir ürünüdür.

• Dil’in bir başka özelliği de, “verilen bir değer” oluşudur. Yâni, hiçbir dil teorisi ile, Dil’in “kazanılmış bir değer” olduğu, daha açık bir ifâde ile, İnsan’ın kendisine Dil verilmeden konuşmasının imkânı bulunduğu îzah edilemez. Bu hususta varılan son durak, “*we allemehu’l Âdeme bi-esmâ-i küllehâ*”dan ibârettir.

• Öyleyse, İnsan ve/ya Tabiat, hiçbir şekilde ve hiçbir sûrette bizzat Dil’in yaratıcısı değildir.

• Şu halde, Dil, İnsanlık ile birlikte vardır; başka bir deyişle, İnsanlık Dil ile birlikte vardır; ya da şöyle diyelim: İnsan(lık) ancak Dil ile birlikte İnsan olmuştur.

• Buradan şu sonuç da çıkmaktadır: Dil, İnsan (İnsanlık) başarılarının bütününün bir ifâdesi ve bir ürünüdür; hattâ bir bakıma kendisidir; ama *bizzat kendisi* olarak değil. Zira, Dil’in kendisi, bizzat kendisi, bir insan başarısı değildir.

• Dil, insan var-oluşunun en önemli yanısıdır; onsuz İnsan(lık), “*insan olarak anılmaya değmez*” birşeydir [“İnsan” sûresinin ilk âyetinin buna bir atf olabileceğine dikkat edilmesi...].

• Dil’in (Language’ın) maddeler dünyasındaki en önemli temsilcileri, Kant’ın deyimiyle, *Beysin’in dış-dünyadaki uzantıları* olan “Dil” (Tongue) ve “El”dir.

• Dil, bir tarihî varlık alanıdır; menşe’ itibâriyle bizzat bir insan ürünü değilse de, süreç olarak tarih içerisinde oluşan bir insanlık ürünüdür.

• Dil, statik değil, dinamiktir; hiçbir zaman olduğu gibi kalmaz; mütemâdiyen değişir.

I.II. “Dil” ve “Saf Dil”

• Dil, bir tarih mahsûlü ve bir tarihî varlık olmakla, asla statik kalmayıp mütehavvil olmakla, asla saf kalmaz. Hiçbir dil “saf değildir; yâni, “Öz Dil” diye birşey olamaz. Her dil mutlaka ve behemehâl, başka dillerden sesler, kelimeler, terkipler alır; hattâ Dil’in en sert kısmı olan Gramer’inde dahi az ya da çok etkilenmeler olur. Ancak, bütün bu alıntılar, şâyet Dil sıhhatli ise, o dilin potasında eritilir; eritilir de o dilin bir parçası olur. [Bu noktada, Croce’nin Pota teorisi göz önünde tutulmalıdır].

• Hiçbir dil “saf” değildir; “Öz Dil” diye birşey olamaz ve buna ilâveten, Saf Dil veya Öz Dil aramak, bir yandan bulûğa ermemiş çocuksu bir zihnin, diğer yandan da daha tehlikeli ve ve dehşet uyandıran bir başka şeyin dışlaşması (objektivasyonu) olmaktadır: **İrkçılık!** Zira, bu anlayış, bidâyetinde Tanrı Teâlâ tarafından sâdece ve yalnız belirli bir cemiyete özel paket içerisinde inzâl edilmiş, başka dillerden bütünüyle farklı ve onlarla hiçbir sûretle karışmamış ütöpik bir ütöpik “**sterilize dil**” anlayışına dayanır ki bu da, gayri kaabil-i içtinab bir zarûret ile, bidâyetinde Tanrı Teâlâ tarafından, sâdece ve yalnız “belirli” bir cemiyet olarak özel paket içerisinde halk edilmiş, başka cemiyetlerden bütünüyle farklı ütöpik bir “**sterilize soy**” anlayışına varır ki bu da “**sterilize ırk**”tan başkası değildir. Öyleyse, Öz Dilcilik’in gerçek adı İrkçılık’tan başkası olamaz. Yâni, Saf Dil / Öz Dil aramak, Saf İrk aramakla sûret-i mutlakada ve tam ve hakikî mânâsıyla eş-değerdir.

- Şu halde, “Öz Türkçecilik” anlayışı — acaba bu ne kadar gerçek anlamda bir “anlayış”tır? — öncelikle ve behemehâl “Öz Türkçülük”, yâni daha açık ve net ifâdesiyle, “Türk İrkçılığı” anlayışını berâberinde getirecektir.

Hâmiş-i Evvel:

- Bu satırların yazarının bu saçmalıklar yığnında son derece merak ettiği ve cevâbını asla bulamadığı birçok sualden birisi de şudur: Çinliler’in dili Çince’dir, Ruslar’ınki Rusça, İngilizler’inki İngilizce, Araplar’ınki Arapça ve ilââhir; febinâen aleykezâlik, Türkler’in dili de “Türkçe” olmak iktizâ eder.

İmdi: Ey Azîzân: Dili işbu “Öz Türkçe” denen lisân olan; onunla konuşan, yazan, çizen, eserler veren, o pek anlı-şanlı “Öz Türkler” kimlerdir; bizler gibi topraktan halkolunmuş, Âdem Baba sulbünden gelen ins midirler, yoksa Ateş’ten halkolan cin midirler; nerededirler; hangi tarihte, hangi vakitte, hangi mekânda yaşamışlardır ve/ya yaşamaktadırlar; Yer’de midirler, Gök’te mi; Âlem-i Emsâl’de midirler, Âlem-i Şuhûd’da mı; yoksa mekândan ve zamandan münezzeh midirler? Boyları, posları, endamları, sesleri nice dir? O hâriku’l-âlâ ve sâdece ilâhî zatlarına mahsus lisanları ile gerek ki halk, ibdâ, ihtirâ ve îcâd ile ve dahi gerekse de terkîb ve tertîb ile yaratmış oldukları eserleri, kütüphânelere sığmaz, raflar çökerten, ulûm ve fûnûna, felsefe, hikmet ve kelâma, şiir ve diğer bilûmum san’at ve estetik alanlarına ve dahi bu abd-i âcizin tefekkür ve ifâde eylemekten âciz kaldığı nice aliyyü’l-âlâ mevzûlara dâir eserleri nerededir? Yerin Göğün Hâlıkı Allah-ı Zü’l-celâl aşkına, Âlemlerin Rahmeti, adı güzel, kendi güzel Efendimiz Muhammed Mustafa Resûlullah aşkına: İçinizde göreniniz, duyanınız, bileniniz; veya, göreni, bileni, duyanı göreniniz, duyanınız, bileniniz varsa söylesin; söylesin amma, şu katmerli cehlîmin ve şu haddini bilmez akl-ı cüz’ümün ve nâkise ile mâlûl daracak idrâkimin hudutlarını da lûtfen ve tenezzülen nazar-ı îtibâre alarak söylesin.

Ve dahi, bu abd-ı hakîrin ibâd-ı âlâ’dan ve fırka-i nâciye’den Öz Türkler taîfesine mensub bir Öz Türk değil de, ibâd-ı ednâdan ve fırka-i dâlle’den Türkler taîfesine mensub bir kişi, yâni, sâdece bir “Türk” olmakla, “Öz Türkçe” tesmiye olunan o Lisân-ı İlâhî değil de “Türkçe” tesmiye olunan o garip ve adı anılmaya değmez Lisân-ı Beşer ile söylesin.

Hâmiş-i Sâni:

Min gayri haddin hâtırlatmayı bir vazîfe telâkkî ederim ki: Hiç kimse, Öztürkçecilik safsatası ile Milliyetçilik arasında bir bağ kurmaya kalkmamalıdır; zira:

1: Milliyetçilik, ırkçılık demek değildir; her gerçek milliyetçinin mutlak düşman addetmesi gereken zihniyet ve davranış bozukluklarından birisi, bir insanlık ayıbı ve indallahta suç olan, işbu menhus ve mel’ûn ırkçılık’tır.

2: Milliyetçilik, aptallık demek de değildir. Zira, — evveleminde yukarıdaki ilk maddeye mürâcaat edildikten sonra — herşey bir yana, bilinmelidir ki, Öztürkçecilik denen düşünce — daha doğrusu, Descartes’in tâbiriyle “düşünceye benzer (ama düşünce olmayan) düşünce” [Cogito Cogitare] — sâdece sâfiyâne bir gayret-i milliye eseri değildir; hattâ ekser-i kaahirası îtibâriyle hiç değildir.

